

כתובות סט: המשליש מעות לבתו

סיכום

לשון המשנה:

"המשליש מעות לבתו, והיא אומרת 'נאמן בעלי עלי' - יעשה השליש מה שהושלש בידו, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרה, הרי היא מכורה מעבשיו! בד"א? בגדולה, אבל בקטנה - אין מעשה קטנה כלום."

במשנה מוזכר חילוק אחד: גדולה וקטנה (ולא התבאר בדעת מי הוא).

בברייתא מובאת המחלוקת ("המשליש מעות לבתו ליקח מהן שדה לבתו, והיא אומרת 'ינתנו לבעלי'"), ושם נוסף חילוק בין "מן הנשואין" ובין "מן האירוסין", בדברי רבי מאיר. לעומתו, ר' יוסי במפורש שולל את החילוק הזה ונוקט באופן בלעדי את החילוק בין גדולה ובין קטנה.

כיוון שיש שני חילוקים, ארבעה מקרים הם - קטנה וגדולה, מן האירוסין ומן הנשואין. כיוון שמוסכם על כל אחד משני התנאים שיש חילוק (והוויכוח הוא מהו), בהכרח שכל אחד מהם מודה לרעהו במקרה-קצה אחד לפחות. לכן המקרים המוסכמים מיד הם א וד (ראה טבלה להלן).

הגמ' מבררת: במה הם חולקים, מבין שני המקרים ה'אמצעיים'? הסיפא של המשנה ("בד"א? בגדולה...") ודאי אינה מדברי ר' יוסי, שבדבריו נותן משקל לדעתה וליכולתה למכור, ופשוט שאין זה שייך בקטנה; אלא מדברי ר' מאיר וכחילוק שני על החילוק שלו בין ארוסה ולנשואה שחסר במשנה ("חסורי מיחסרא"). ולכן הם מודים במקרה ב, ומחלוקתם - במקרה ג.

א"כ אלו ארבעת המקרים ודיניהם:

	הדין	
א	קטנה מן האירוסין	יעשה השליש כמצות האב (מוסכם)
ב	קטנה מן הנשואין	יעשה השליש כמצות האב (אף לר"מ: "אין מעשה קטנה כלום")
ג	גדולה מן האירוסין	ר' מאיר: יעשה השליש כמצות האב; ר' יוסי: הרשות בידה
ד	גדולה מן הנשואין	הרשות בידה (מוסכם)

רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי יוסי. רבא אמר רב נחמן: הלכה כרבי מאיר ("וקי"ל כרב נחמן בדיני", רי"ף דף לא. בדפיו).

[סיון התשס"ב / י"ד בכסלו התשפ"ד]